

**SLOVOM ŽALMU
K JUBILEU**

**Boží hlas o Mesiášovi
Ž 110**

**František Trstenský
Katedra histórie a biblických vied
Teologický inštitút v Spišskom Podhradí**

Štruktúra príspevku

- Datovanie
- Literárny žáner
- Miesto Ž 110 v Knihe žalmov
- Štruktúra
- Nadpis
- Exegeticko-teologická analýza
- Žalm v NZ a ranokresťanských spisoch

Datovanie Ž 110

Pozície exegetov:

PERSPEKTÍVA KRÁĽA

- Obdobie kráľa Dávida alebo Šalamúna (10.stor. pred Kr.)
- Predexilové obdobie monarchie (10-6 stor. pred Kr.)

PERSPEKTÍVA KŇAZA

- Poexilové obdobie Perzskej ríše (5-4 stor. pred Kr.)
- Obdobie Machabejcov (2-1. stor. pred Kr.)

Riešenie datovania

- Podobnosti s korunováciou faraóna v Egypte a panovníkov v Asýrii.
- Datovanie do obdobia Machabejcov sa vníma ako extrémny prípad.
- Väčšina exegetov sa prikláňa k datovaniu do obdobia monarchie v predexilovom období (10-6. stor. pred Kr.)
- Je možné hovoriť o istých etapách, v ktorých Ž 110 získaval nové interpretácie (od kráľovskej, cez kňazskú, po eschatologickú a mesiášsku)

Literárny žáner

Kráľovský žalm

- Prednáša ho kráľ alebo obracia sa na kráľa..
- Obsahom je ujatie sa moci, víťazstvo alebo oslava Boha za kráľovskú dynastiu.
- Žalm 110 mohol prednášať prorok na kráľovskom dvore, spevák počas obradu uvedenie do úradu.
- Ž 2, 18, 45, 72, 89, 101, **110**.
- Využívali pri obrade uvedenia kráľa do úradu alebo pri každoročnom výročí jeho nástupu na trón.
- Striktne vyhýbajú zbožšteniu kráľa, čo bolo známym prvkom v okolitých národoch.

Miesto Ž 110 v Knihe žalmov

- Origenes (185-254 po Kr.) výslovne hovorí o židovskom rozdelení: „*Židia rozdelili Knihu žalmov na päť kníh.*“
- 1. kniha: Ž 1-41,
- 2. kniha: Ž 42-72,
- 3. kniha Ž 73-89,
- 4. kniha Ž 90-106,
- **5. kniha Ž 107-150.**
- Babylonský Talmud uvádza, že čo urobil Mojžiš, urobil aj Dávid. Ako Mojžiš dal Izraelu päť kníh Tóry, tak Dávid dal Izraelu päť kníh žalmov.

Rozdelenie na základe používania Božieho mena

- Jahvistická zbierka (Ž 3-41).
- Elohistická zbierka (Ž 42-89).
- Jahvistická zbierka (Ž 90-150, s výnimkou Ž 108 a 144)
- **Ž 110 patrí do kategórie tzv. jahvistickej zbierky, lebo výlučne používa označenie (Jahve/Adonaj)**

Štruktúra

DVA BOŽIE VÝROKY

- Pán povedal môjmu pánovi (1-3)
- Pán prisahal a nebude ľutovať (4-7)

ZMENA ÚLOH

- Kráľ po boku Boha (1-4)
- Boh po boku kráľa (5-7)

Nadpis

- Zo 150 žalmov je 116 takých, ktoré majú nadpis a medzi ne patrí aj Ž 110.
- Nadpis žalmu 110 patrí do kategórie „autora“. Celkovo je takých 100 žalmov.

Hebrejský výraz „le-David“

- ❖ Dávid je autorom (od Dávida)
- ❖ Žalm je venovaný Dávidovi (pre Dávida)
- ❖ Je venovaný kráľovi z dynastie Dávida (Dávidovcom)

žalm - mizmor

- Ž 110 zároveň obsahuje v nadpise aj „hudobné“ označenie „mizmor“ - *žalm*.
- V nadpisoch žalmov toto slovo je použité 57-krát.
- Výraz asi pochádza z akadského slovesa *zamaru* – *spievať, hrať na hudobnom nástroji*.
- Nadpisy sú pre prekladateľov Septuaginty (3/2. stor. pred Kr. niekedy nezrozumiteľné.

Exegeticko-teologická analýza

1. „Pán povedal môjmu Pánovi: "Sed' po mojej pravici, kým nepoložím tvojich nepriateľov za podnožku tvojim nohám."“

- Šalamún postavil trón pre svoju matku po svojej pravici (1 Kr 2,19)
- Ž 45, v ktorom žalmista vyzdvihuje vznešenosť kráľa a uvádza: „Dcéry kráľovské sú medzi tvojimi vyvolenými; **po tvojej pravici stojí kráľovná ozdobená zlatom z Ofíru.**“
- **V prípade Ž 110 je kráľ vyznačený poctou zo strany Boha.**
- Nejde teda len o nejaký „honor“, ktorý dostáva, ale zodpovednosť, ktorá mu je zverená.
- Je to Boh, ktorý mu kladie nepriateľov pod nohy. Kráľ víťazí preto, že si uvedomuje, že v skutočnosti víťazí Boh.
- **1. verš predstavuje kráľa a jeho úrad ako Bohom chcený a darovaný.**

Apoštol Pavol a Ž 110,1

V 1 Kor 15, kde apoštol Pavol aplikuje vzťah Pán (Boh) – môj pán (kráľ) na vzťah Boh Otec – Kristus: „*A potom bude koniec, keď odovzdá Bohu a Otcovi kráľovstvo, keď zruší každé kniežatstvo, každú mocnosť a silu. Lebo on musí kralovať, kým mu nepoloží všetkých nepriateľov pod nohy. Ako posledný nepriateľ bude zničená smrť.*“ (1 Kor 15,23-26).

2. *„Moc tvojho žezla rozšíri Pán zo Siona: panuj uprostred svojich nepriateľov.“*

- Nadväzuje a rozvíja myšlienku z 1. verša.
- Hoci kráľ drží v ruke žezlo, symbol moci, je to Boh, ktorý rozširuje vládu kráľa.

Zo Siona

- Sion je Jeruzalem ako sídlo kráľa.
- Sion je aj sídlom, kde je chrám, kde prebýva Boh.

Nakoľko je kráľ prepojený so Sionom – miestom, kde prebýva Boh, natoľko sa darí aj jeho vláde.

3. „Odo dňa tvojho narodenia patrí ti vláda v posvätnnej nádhere. Splodil som ťa ako rosu pred východom zornice.“

Hebrejská Biblia

- „ Tvoj ľud ochotne (dobrovoľne) v deň tvojej sily, v jase svätosti, od úsvitu (lona) zornice, tebe (patrí) rosa tvojej mladosti. “
- Vojenská terminológia

Grécky a latinský preklad (uvedený v záhlaví), o ktorý sa opiera aj slovenský preklad

Tecum principium in die virtutis tuae, in splendoribus sanctorum; ex utero ante luciferum genui te.

- Mesiášska a eschatologická interpretácia a aktualizácia.
- slovo „mladosť“ pochádza od slovesa „rodiť“ (jalad)
- Jer 1,5: „Skôr, než som ťa utvoril v matkinom živote, poznal som ťa, skôr, než si **vyšiel z lona**, zasvätil som ťa, za proroka pre pohanov som ťa ustanovil.“

4. „Pán prisahal a nebude ľutovať: "Ty si kňaz naveky podľa radu Melchizedechovho."“

- Pre niektorých exegetov tento verš je dôvodom neskoršieho datovania.
- Na počiatku monarchie sa v kráľovi spájal kráľovský ale aj kňazský úrad. Pán prisľubuje plnosť moci.

MELCHIZEDECH

- „**A salemský kráľ Melchizedech priniesol chlieb a víno; bol totiž kňazom najvyššieho Boha. Požehnal ho a povedal: "Bud' požehnaný, Abram, od najvyššieho Boha, Stvoriteľa neba a zeme!"** (Gn 14,18-19)

DÁVID

- „**Potom Dávid priniesol pred Pánom celopaly a pokojné obety. Keď Dávid dokončil celopaly a pokojné obety, požehnal ľud v mene Pána zástupov.**“

5. „Pán je po tvojej pravici, v deň svojho hnevu kráľov porazí“

- Kto je podmetom slovies? Prvý je označený Pán = Boh , ktorý je po pravici kráľa . Avšak ďalšie slovesá umožňujú vložiť ako podmet Boha ale aj kráľa.
- Kráľ dokáže všetko to, čo je opísané vo veršoch 5-7 preto, že má Boha po svojej pravici. Výmena pozícií. Na začiatku žalmu je kráľ po boku Boha ako **znak vyvolenia**. Teraz Boh je po boku kráľa ako **znak ochrany**.

6. „Súdiť bude národy: nakopia sa mŕtvoly; po šírej zemi hlavy rozdrví.“

- Vojenský slovník a tematika násilia v Svätom písme. Ako môže Boh života a záchrany byť vzývaný ako ten, čo má ničiť?
- Vykonanie „Božieho hnevu“ patrí Bohu. Niet takého nepriateľa, takého zla fyzického alebo duchovného, ktoré by definitívne obstálo pred Bohom.
- Ž 76: *„Tam polámal lesklé luky aj štít, aj meč a zbroj vojnovú. Ty, Zázračný, žiariš z vrchov plienenia; olúpení boli chrabrí bojovníci. A teraz spia svoj sen, ochabli ruky všetkých hrdinov. Bože Jakubov, keď si ty pohrozil, zmeraveli jazdci aj kone.“*

7. „Cestou sa napije z potoka a potom hlavu zdvihne.“

- Zdvihnúť hlavu je znakom víťazstva, triumfu, slávnostného pochodu.

„Pitie z potoka“

- Šalamún ustanovený za kráľa pri prameni Gihon (1 Kr 1,38).
- Gedeonovi muži – triedenie pri pití z rieky (Sdc 7,4)
- Eliáš pije vodu z potoka Karit východne od Jordána a tam prijíma poslanie (1 Kr 17,4)
- Jeden zo spôsobov ako poraziť nepriateľa bolo odrezat' mu prístup k vode – kráľovi sa to nestane, stále bude mať vody dostatok, tzn. neohrozí ho nepriateľ.
- V pustom kraji, aký je v Judsku, voda znamená osvieženie, život, nové sily.

Ž 110 v NZ textoch

- Ž 110 je najcitovanejším SZ textom vôbec.
- Priame citácie alebo narážky na Ž 110 nájdeme v Mk 12,36; 14,62 (spolu s Dan 7,13 – syn človeka); 16,19; Mt 22,44; 26,64; Lk 20,42; 22,69; Sk 2,34; 7,55; Rim 8,34; 11,29; 1 Kor 15,25; Ef 1,20; Kol 3,1; 1 Pt 3,22; Hebr 1,3.13; 5,6; 6,20; 7,3.11.17.21; 8,1; 10,12.

V ústach samotného Krista:

- *Ked' Ježiš učil v chráme, povedal: "Ako môžu zákonníci hovoriť, že Mesiáš je Dávidov syn? Ved' sám Dávid hovorí vo Svätom Duchu: "Pán povedal môjmu Pánovi: Sed' po mojej pravici, kým ti nepoložím tvojich nepriateľov pod nohy.", Sám Dávid ho nazýva Pánom; ako potom môže byť jeho synom? (Mk 12,35-27)*

Prečo práve Ž 110?

- V kresťanskej interpretácii totiž otázka neznie len, ako môže byť Mesiáš Dávidovým Pánom, keď ho zákonníci volajú Dávidovým synom ale ako môže byť **Mesiáš Dávidovým Bohom**.

V kristologickej interpretácii Ž 110 obsahuje základné pravdy kresťanstva:

- Ježišova preexistencia od večnosti;
- Ježiš ako naplnenie mesiášskych očakávaní;
- Ježišovo kráľovské vyvýšenie v smrti a zmŕtvychvstaní;
- Ježišov druhý príchod (Mk 14,62 + Dan 7,13);
- Ježišovo kňazstvo, ktoré je odlišné od Áronovho (Hebr 7)

Kristus je ten, ktorý vždy bol v Božej blízkosti a v ktorého blízkosti vždy bol Boh.

Ž 110 v prvotnej Cirkvi

- Vzor pre Cirkev, ktorá je poslušná svojmu Pánovi.
- Do úlohy žalmistu sa vložila Cirkev, ktorej úlohou je misionárska činnosť a oslava Boha aj v nepriateľskom prostredí.
- Istým spôsobom sa toto „vojenské“ chápanie žalmu vrátilo, keď sa Cirkev chápala ako bojujúca.

Svätý Augustín o „pití z potoka“ v Ž 110,7

- *„Čo je to za potok? Je to plynutie ľudskej smrteľnosti. Ako potok v sebe zhromažďuje dážď, tečie až sa vlieva, tak aj ľudia sa rodia, žijú a zomierajú. Keď niekto zomiera, niekto iný sa rodí a žije a keď on zomiera, ďalší sa rodí. Kristus sa napil z potoka smrteľnosti, keď sa narodil a zomrel. Kristus prijal na seba narodenie a smrť. „potom hlavu zdvihne“ je jeho povýšenie, jeho oslávenie, ako hovorí Pavol v Liste Fllipanom 2,8-11.“*

Ranokresťanský pohľad na Ž 110

- Ž 110 tvorí dôležitú súčasť pre teológiu vyvýšenia v nicejsko-carihradskom vyznaní viery: „*vystúpil na nebesia, sedí po pravici Otca...*“
- Ž 110 v novozákonných textoch sa nechápe len ako naplnenie SZ prorociev na osobe Ježiša Krista, ale ako výrok Boha o „niekom“ (o jeho synovi), ktorý bol Pánom už od večnosti a nestal sa ním až po vzkriesení.
- Kresťanská viera bez presvedčenia o Kristovom zmŕtvychvstaní by bola nemysliteľná.
- Kristovo vzkriesenie sa chápe ako potvrdenie postavenia, ktoré Kristus mal od večnosti, ale nie nadobudnutie nového postavenia.
- Dôležitým prvkom je však oslávenie ľudskej prirodzenosti, čo kresťanská viera ďalej rozširovala v náuke o vykúpení človeka.

Benedikt XVI. - Katechéza o Ž 110

Žalm 110 nás pozýva k pohľadu na Krista, aby sme pochopili zmysel skutočnej majestátnosti, života v službe a darovaní seba samého, na ceste poslušnosti a lásky až „do krajnosti.“

(16. november 2011)

ĎAKUJEM ZA POZORNOSŤ !

**Spišská Kapitula 6
053 04 Spišské Podhradie
f.trstensky@gmail.com**